„ЗАСТАВА“ излази трипут у недељи, средом, петком и недељом.
Цена је на годину 12 фор. на по год. 6 фор. на четврт године 3 ф. на месец 1 фор. а. вред. за Аустрију, а за Србију на годину 120 гроша на по год. 60, а на чет. год. 30. гр. у сребру.

ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају по количини врста, које из гармонта заузимају, и за сваку врсту плаћа се увек по 6 нов., за жиг увек по 30 н. Дописи се шаљу уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у кући број 11 и 12 у дунавској улици.

Број 2. У Новоме Саду у недељу 3. јануара 1871. Год. VI.

У НОВОМ САДУ 2. јануара.

Нова година није одпочела истина са новим догађајима политичним, који би прве њене дане као важне у повесницу светску забележили, али ће њени први дани ипак по славенски свет значајно дело довршити. Питање „борсфорско“ решиће се, а решењем тим, сме се у напред тврдити, славенска земља Русија добиће сатисфакцију — удовлетворење — за до садање понижење, које је од здружене Европе, од године 1856 па до сад, подносити морала. Сатисфакција та у првој линији лежи у томе, што ће Европа на лондонској конференцији морати признати снагу и моћ Русије у њеној потпуној целини, што ће не мали рефлекс учинити на све славенске народе с којима Русија симпатише. То је добит која се на први поглед види. Остале користи по славенски свет из тог дипломатског састанка у Лондону показаће закључци које ће конференција донети, и који према томе како сад околности стоје, не могу другчије испасти до у корист Русије, пошто дипломатска Европа, поред све мржње на Русију, нема толико снаге, да би смела захтевима Русије озбиљно на супрот стати.

Према данашњим владајућим околностима чисто смешно изгледа, што се Мађари копрцају и труде, да од заступника аустро-угарског у Лондону начине важну и можда још и меродавну личност. Гр. Апоњи досадањи заступник те државе у Лондону мора да се начини болестан, за то да га на конференцији заступа гр. Сечен, који ће бајаги боље заступати интересе аустро-угарске, кад на конференцији дође реч и на питање пловитбе по доњем Дунаву. При решавању тако ће се то питење решити безобзирно на аустро-угарску, као да ње и нема, и њени ће се интереси у томе узети у обзир само толико, у колико то изискују интереси Русије у првој и остали сила у другој линији. По томе су Мађари са својим грофом Сеченом могли лепо остати код куће, јер би и гр. Апоњи, ма како неспособан био, кадар био у тој мери заступити ту јадну државу, па би бар остао тај новац који ће се на путовање гр. Сечена и његовог пратиоца, могао употребити на коју племенитију државну цељ. Ток саветовања конференције међу тим показаће, колико су основа имали Мађари упињати се, да се нарочити заступник на конференцију шаље, ма да се то с тога гледишта, што би Апоњи био не способан, никако, па и у најбољем случају неможе оправдати, јер је народима државе ове довољно терета натоварено, те се бар с правом може захтевати, да на позицију државне службе, која годишње кошта земаљску благајну 93.000 форината, постављају људи способни, а не таки који се онда кад наступи тренутак да своју дужност врше, морају начинити и болеснима.

Француско-немачки рат још једнако стоји на истој висини важних догађаја, на којој је стајао у почетку своме, нарочито у почетку друге фразе своје, од предаје код Седана. У најновије време ништа се још није догодило, што би познати већ ток његов у други правац определило. Само су Немци сад Париз лубардати почели, што потврђује вест, да су у пруском главном војеном стану ради да се рат што пре доврши. Бизмарк је увидети морао, да се у својим комбинацијама преварио, кад је одбијајући понуђени мир, хтео даљим ратовањем још већма ослабити Француску. Сад је сигурно увидио, да је то баш у користи Француза, што се рат одуговлачи, јер се Французи за то време организују и тим начином јачају, дочим се немачка војска сатире, и тим начином слаби. Какав је успех показао почетак лубардања; дал изгледа да ће Немци тим начином и скоро добити Париз у своје руке, не зна се; — бар немачких вести нема о томе некаквих. Од француских најновијих вести, једна из Бордоа јавља: да је из Париза стигла тамо вест, о неким бојевима, којих се резултат још не зна. Уједно се јавља, да је у Париз убачено преко 2000 бомби, од којих су неке нанеле штете, нарочито оне које су пале на шпиталь, и болеснике и рањенике потукле.

Вести о бојевима војске ђенерала Бурбакија и ђенерала Шансија са Немцима потврђују се и то у том смислу, да су обе француске војске остале као победитељи; с те стране дакле Французи добро стоје. Каква је пак ситуасија у Паризу, због спречене комуникације није можно потанко дознати, те с тога и нису познати узроци због којих Жил Фавр наваљује на Трошија да даде оставку на заповедништву врховном. Оно се држи да је поглавити узрок томе тај, што Троши нема довољно одважности за извршење мисије, на коју је у овом времену позван. Да ово неће бити сасвим неосновано потврђује и та околност, што је Троши, заиста пристао, да би олакшао одговорност своју на то, да одбор из три ђенерала и три цивилна човека решава главна питања обране Париза. Француска се сад већ заиста врло близу примакла тренутку, који ће да јој пресуди будућност.

Од како је талијанска војска посела Рим, мање се баве стране новине са стварма које се збивају у Италији. Међу тим замашнији догађаја није ни било. Краљ се никако још није одважио да се пресели у Рим и ако је то закључено. Сад приликом том што је река Тибар поплавила неке делове Рима, дошао беше у њега, да дели милостиње, но сутра дан се одмах вратио натраг, ма да га је народ у Риму радосно дочекао (?) Са папом се није ни састао, јер је држао да га овај неће примити.

Од политичних вести које спадају на аустро-угарску, важна је та, која потврђује да војена крајина заиста прелази у руке угарској влади, о чему је већ у овом листу јављено. Но поред све куражи са којом је мађарска влада рекламовала војену крајину ипак нема те куражи, да је са свим и уједанпут провинцијалише и себи привуче. По „Реф.“ остаће војена крајина још и на даље под заједничким ратним министром, само ће се мађарска цивилна управа увести; доћи ће дакле под угарску владу старање о путевима, поштама и телеграмима и т. д. на које исти лист примећује: бојати се да ће под том новом управом војена граница брзо стићи угарску, и да ће се брзо упропастити и оно што је за времене војене управе на поправљању и подизању путова урађено. Наравно, то су благодети мађарске управе!

Само да се како не преваре у рачуну мађарски државници са границом.

СРБИЈА И — БЛАЗНАВАЦ.

Знамо, да ће опет неки и неки у Србији, а нарочито у Београду у својој надувености на овај чланак и наслов му повикати: „Шта се вас тамо преко Саве тиче Србија? Гледајте ви ваш катихизис!“ И то ће понајвише бити они, који би, кад би ми предузели, да катихизис у напреднијем духу хришћанства и православља „посрбимо“, и кад би тиме можда у сукоб са нашом јерархијом дошли — повикали; „Не рушите цркву, православље, не сејте раздор, и т. д. и т. д.

Но ми ћемо ипак усудити се, да коју и опет проговоримо, и то баш о Србији, о тој „зеници ока српског“, и о њеном „трну у оку“.

Ми не признајемо, да је Србија „домена“ „владичина“ владе и власника у Србији, него да је узданица свега народа српског, и да већ због тога има сваки Србин, ма где био, и право и дужност не само разбирати шта се у њој догађа, него и своје мисли о току и правцу политике српске казати.

Ми не признајемо, да су сву државну мудрост поцрпели они, који су учили, како се „барут прави“, који су се из „историје“ тобоже „златној средини“ научили, а овамо им је „злато средиште живота“.

Ми не признајемо, да је само „Србија“ „Србство“, а још мање да је влада њена закупила право, са српском будућности српског народа по вољи на своје себичне цели „пазарити“.

Ми смо уверени, да народ у Србији није те мисли, да му се ваља од осталог Србства „хинезким зидом“ оградити, напротив уверени смо, да је баш то био узрок, што је народ у Србији за ово 50. година свога ослобођења од Турака био лопта, у рукама власника, што је и самом народу међусобни договор пречен, и што се није дало, да слободнија и напреднија реч свеснији синова српски како са оне, тако и са ове стране до ума и срца народа продре, и својина му постане.

Ако је било незадовољства са кнезом и владом му — то је све тајно ковано; ако је било да се устави, установе, и закони граде — то је све у потаји спремано, и народ је њима у скупштинама или иначе изненађиван — зашто? јер како би се допустило, да „ђаци“ критикују владине предлоге? као да се цело Србство осим владе из „ђака“ или „простака“ састоји.

У ствари пак власници су само се о томе бринули, како да себе одрже, и према томе су уставе и установе, и законе кројили.

Најгоре су поред тога пролазили сами кнезови.

У другим земљама владатељима се придева нека смисао, да поред заштите „стабилности“ државне, и поред заклона тако звани „виши“, аристократским, или плутократски слојева од демократичне „поплаве“, такође буду изравнатељи општи, и свију слојевски интереса — у Србији пак, ваљда и за то, што тамо нема ни „виши“, ни млого разни слојева, владатељи су бивали само бедем, за који се поједини властољубци и себичњаци заклањали, и иза леђа њина на своје противнике, на подобне отимаче око власти и интереса, а често и на сав народ нишанили. Неповредљивост владатеља није значила сигурност државне стабилности и државног реда, него сигурност и неповредљивост интереса они, кои именом кнеза дрмају земљом.

Ми смо почели чланак, онако, како „Видовдан“ обично почиње — општим реченицама, да дођемо сад баш на оно, што „Видов-дан“ и неки други од туђинства плаћени лист доносе, и проносе.

У тим листовима проноси се, „како је Русија непријатељ Србије, и српског народа, како савезе у том смислу склапа, или тражи, и како је руска влада надала се, да ће велика скупштина у Крагујевцу год. 1868. изабрати „руског принца“ за краља српског, и уз то, да се још већма својим најамитељима додворе, вичу: „прошла су времена, кад је у Србији могао туђ, па и руски уплив господарити.“ „Видов-дан“ је обећао, да ће и јавне доказе противу Русије донети.

Кад би ти људи при томе заиста интерес „уставне слободе“ пред очима имали, и кад би у бризи о тим интересима народним писали противу Русије, или руске владе — ми не би ни речи прословили; ми смо и сами писали противу таке политике руске, која би хтела да обкорачи и заузда Славене; ми смо имали смелости, у наточ самом осећању народа у руско-пољском рату год. 1863. заступати правичне интересе пољског народа у границама своје народности; ми знамо, како је и због тога, и због демократски начела лист наш и име наше од руски конзулства, и то баш у „Видовданској“ дружби анатемисано; ми ћемо увек на бранику права и интереса народа српског стојати и противу саме Русије, или њене владе, кад томе повода и основа видимо — но ко се сећа, да је „Видовдан“ за времена самога кнеза Михајила шуровао са мађарским великашима, и тајно о персоналној унији Угарске и Србије писао, и ко зна постојеће, од времена мађ. диспозицијоног фонда још ојачане „Видовданске“ свезе са мађ. владом; напоследку, ко се уверио да је „Видовдан“ највећи гонилац политичне слободе, тај ће и то знати, да у ономе перо његово нити је интересом Србства, ни слободе руковођено, него да иза леђи стоји туђинац, који плаћеним „Видовданским“ пером управља — али ту је још неко иза леђа, а то је нов „претенденат“ престола српског.

Доста је што у Србији, и то на уштрб народног права и интереса за руком изпало, само за то, што јавни глас није у напред на покушатеље прстом указао, него је обично свршено дело пренеразило народ. То особито важи о променама кнежева, о грабежи престола.

Историја је томе сведок, кад је крвава и ужасна катастрофа у Београду цео српски народ пренеразила, и док се још крв на престолу српске кнежевине пушила — нико се не усуди проговорити о каквом кандидату престола. И сами могући кандидати, као нарочито црногорски кнез грожаху се помислити, да руку пруже за кнежевим у крви огрезлим венцем — по свој прилици и у бојазни као да би сваки таки тим и неку сумњу сукривице на себе навукао.

Тек се министар војени ослободи, да у седници привремене владе и саветника о балчак куцне, и да истакне пред војском кандидата, боље рећи да од војске пре народа и самог кнеза извиче.

Нећемо да изпитујемо корен „младога огранка“ — али насљедног права није било — народу је припадало подпуно право слободног избора.

Било дакле избором, или потврдом — велика скупштина, као на то позвано заступништво народа изјавило је своју вољу — и тиме нема приговора.

Али је у устав ушло ово:

„Чл. 10. зачело 4: „А ако не би било мушки потомака од кћери кнеза Милоша, онда народ српски бира себи за наследног кнеза оног Србина, у коме има највише „поверења“.

Ми сад нећемо да се упуштамо у питање: може ли једно поколење везати друго, или можда чак девето, и колико важи ограничење избора у начелу признатога, нећемо ни то сад да изпитујемо, да ли може и у „монархији“ српској постојати право насљедства женске линије — но само обележавамо очевидну намеру, која је овде „утутнута“,

Мушки су потомци Баићи и Николићи — али у обширнијем смислу и сам кнез Милан, и његов род — и што би важило за линију кнеза Милоша, зашто не би важило и за породицу данашњег кнеза — а у њој је и породица једнога од регената.

На породицу са стране, особито која је довољно у благу насљедила, не би у Србији нико ни помишљао. Међутим то би само мост био, да се и отац место сина лакше изабрати може.

Отуда и баук, да Русија помишља на свога принца.

Отуда и глас најпре, да Русија иште генералство у војсци српској — а после оснивање српског генералства од скупштине.

Ми немамо лично противу овога или оног регента; нама је, док је народ за монархијску власт, напоследку, свеједно, хоће ли овај или онај, хоће ли „кољеновић“ или „новајлија“ из народа кнез бити, ако га народ узхте; нису ни Карађорђе ни Милош родили се у свили и кадифи, ни у кнежевској порфири; најспособнији и најзаслужнији и заслужује поверење народа — али ко себи црва усели у главу, да буде, да мора бити владатељ, или да оснује владатељско колено — тај неможе бити поуздан управљач државног и народног брода, а особито ако се поред тога и кумиру злата клања. Томе се сва брига усредсређује у мисли, како ће да речену цел постигне; по томе ће и унутрашње стање државе удешавати, по томе спољне свезе склапати; „прилике“ за интерес народа згодне жртвоваће приликама за себе згоднима. И они, који су већ на престолу, па хоће да се за сваку цену на њему одрже, поступају по томе, тим више они, који се престола тек докопати желе; новајлија пак има још више бриге и муке да се одржи. То је Србију и зауставило од 50—60 година на тачки, но којој је била с почетка — а то је и сад највише зауставља, и може причинити, да још млоге згодне прилике безуспешно протеку. Не само да се владајући кнезови немогу да узвисе над собом, над својим личним интересом, и над опасности, која би из промашеног предузећа не толико за народ, колико највише само за њи произтећи могле — него нови и нови претеденти недаду земљи и народу к себи доћи. Због тога је и реч, да сваки „двор има свога удворицу и агента“ међу власницима српским. Тежња, да себе или сина окнежи, приписивана је Гарашанину, и другим кајмакамцима — но ни један није тако неприметно, и тако сигурно дошао до тога, да не само он сам себе, него да га и други за кандидата држе.

Карађорђе се у свом положају ослањао на мање старешине у народу, и непосредно на народ; Милош се ослањао непосредно на народ; Вучић се према кнезу на великаше, према великашима на народ ослањао; Карађорђевић се ослањао на чиновништво, које је Гарашанин на своју руку превући знао; Михајил се ослањао на „легитимност“, на „своје право“, и почео је у народној војсци тврђег ослонца тражити — Блазнавац, он се ослонио на војску, и посредно на чиновиштво, на две врсте народа, које народ плаћа. Под њим већ почињу официри у војсци губити грађански понос, и већ се и у миру за нешто више од осталог народа сматрају. Појам „војничке системе“ отима. Чиновништво не само у адмипистрацији него и у скупштини превлађује — и свеза вој-

ске и чиновништва, то је узор данашње системе.

То је по нешто и неприродним развитком унутрашњег стања дошло — а млого је „преписано из Париза“.

Наполеон III. и његова система — спојена система „силе и шеретлука“ бијаше узор млогима, а особито новим власницима у Европи.

Из свега је сљедовало, да се српско регентство, а наиме Блазнавац тесно свезао са Француском, Угарском, што га је такође од Русије отуђило.

Сад би можда натраг — но и кад би се он, и то сад са руском владом погодити могао, или погодио, опет га не би руководио интерес народа, него свој властйти; клица властољубља ту је — она мора своме развитку тежити.

То је несрећа — тим већа, што иначе Блазнавцу неможе се одрећи: способност, ако и не „необична;“ даље вредноћа, трезвеност, енергија, а с друге стране што је владањем у у Милошевој ствари у Загребу, за време скупштине год. 1858. а и год. 1868. делом показао, да спада међу људе, код који „цел освештава средства.“

У заслугу му се уписује, да је год. 1868. „либералној странци“ приступио, шта више да је неке чланове њене од страдања и можда пропасти од привремене владе спасао — но „избавлење је било међусобно“, а том је приликом баш показао, да људе и странке само за оруђе сматра — кад су либерални „арапи“ свршили — дат им је пасош, с којим су највише до једне или друге канцеларије доћи могли.

Нека нам се не пребаци, зашто ми Блазнавца на видик износимо, а о Ристићу ћутимо — два брата, вели се, обадва једнака. То је зато, што ми немамо ни с једним личне зађевице, а Блазнавца у обште, а особено као претендента сматрамо за стожер данашње системе. Ристић има значаја само поред Блазнавца, и могао би имати поред Гарашанина, а кад се и Блазнавац немогућан учини, као што се Гарашанин већ учинио — онда може наступити доба, где ће сваки само по мери своје умне и моралне вредности, по поверењу и заслузи за народ вредности и важности у народу имати. Сад се поред свег закона о „министарској одговорности“ неможе говорити о уставној влади у Србији, јер регенство не само да управља, него и влада, а министри су само државни под секретари регенства. Од регената Ристић истина пуни — али Блазнавац пуца, и Ристић се држи Блазнавца зато, што би га иначе „конкуренција интелигенције“ надмашила„ а тешко је сићи са велике, и сести на малу господску столицу.

Ристић је у Цариграду другчије се снашао са Игњатијевим — онда се није знало, да „Русија Србији јаму копа.“

И ми желимо да у Србији не влада ничији, па ни руски уплив, и ако Срби у Србији, познавајући своју снагу, и своје свезе, мисле, да могу и без самог међународног наслона на Русију Турској одољети, или што је још више, страно мешање у обште, а аустро-угарско особено одклонити, или одбити — тим боље.

Но ако се виком на Русију хоће само да маскира, и одуговлачи нерадња споља, а притисак из нутра — то неће помоћи, као што оно кажу, „малати ђавола на зиду“ — јер може доћи.

Републиканској странци српској може таки поступак само у прилог ићи — али се нови претенденти могу и с те стране у народу преварити, што народ, док је „монархијске“ навике, може наједанпут на то помислити, да се вечнога отимања нови и нови претендената око престола, и тиме вечнога трвења, раздора, и нерада може само тако опростити, ако се угледи на Романе и Јелине, те заиста странога, и то рускога принца за владатеља узми.

ОБРАНА ДРА. ПОЛИТА ДЕСАНЧИЋА,

при поротној расправи од 17. (29.) дек.

(Продужење.)

Долазим на инкриминирану ставку о Србији. Ја се чудити морам, како је могао г. јавни тужилац пред форумом суда краљевине Угарске узети у обрану Србију. Ја мислим г. поротници, да смо сви у томе сагласни, да је Србија према Угарској иноземство. Кад је пак иноземство, то би морао у Угарској постојати посебан закон, који би Србији заштиту давао. Ја тога закона непознајем, а није га ни јавни тужилац навео, и неће га по свој прилици ни навести, јер га међу угарским законима наћи неможе. Ја ћу вам, г. поротници, то начело интернацијоналног права: да против стране државе преског преступка бити неможе, и да га само онда има, кад држава за заштиту стране државе посебан закон ствари — то ћу вам са два примера разјаснити. Кад је француска емиграција у енглеској штампи стала жестоко нападати на цара Наполеона, тада је свемоћни император на Сени хтео упливом своје дипломацијо приволети енглеску владу, да процесима обузда те нападаје против његове владавине. Па знате л' шта је Енглеска одговорила? да она нема таковог закона, који би такову заштиту Француској давао. У Белгији је токоће писала француска емиграција против цара Наполеона, па је требало млого година, докле је моћни император на Сени могао приволети слабу Белгију, да створи посебан закон, који вам је познат под насловом: Attaques aux relations internationales (нападаји на међународне одношаје.) Нека створи Угарска такови закон, па онда може јавна обтужба ставку мога чланка о Србији инкриминирати, а дотле могу ја, као угарски држављанин, писати против регенства српског, што је мени воља. Или ваљда јавна обтужба инкриминира ону ставку, која са Србијом у савезу стоји, и где ја Србију према српским земљама називам српским Пијемонтом. Г. поротници! ово наименовање Србије као српског Пијемонта употребљавали смо ми српске публицисте и за времена Баха и Шмерлинга, шта више и у времену војених судова у Угарској, па никад није на памет пало ни најстрожијем аустријском државном одветнику, ни каквом militарном аудитору, да таково шта инкриминира. Је ли могуће, г. поротници, да оно, што је било слободно рећи и написати под војеним судовима аустријским, да није слободно написати под уставном владом краљевине Угарске? Наименовање Србије као Пијемонта и неможе имати што кажњиво у себи, јер морају према Пијемонту и сви одношаји Италије у сличности бити. Именовање Србије као српског Пијемонта може се само односити на српске земље у Турској, јер само тамо српски народ живи тако компактно, као народ талијански у Италији, никако пак неможе се то односити на територијум Угарске, н. пр. на Бачку и Банат. Нема дакле јуристонског субстрата за прески преступак у §. 6. преског закона садржаном.

Долазим на инкриминирану ставку мога чланка о кневлачком миру, де велим, да је то уникум у међународном праву, да која држава са сопственим поданицима уговор чини. По строгим начелима међународног права заиста и јесте то уникум; но има политичних ситуација, де која држава мора и треба да одступи од тих строгих начела. Ви господо поротници као Мађари најбоље се сећате оне знамените изреке Виндишгреца: Mit Rebellen unterhandle ich nicht (са бунтовницима ја неуговарам.) Колико би се зло одстранило, колико крви би било уштеђено, да је онда аустријска влада са „ребелима“ у преговор ступила, те неби тек после скоро 20 година до увиђења доћи морала, да је заиста требало са „ребелима“ уговарати. Но одкуда, да констатовање познатог уговора кневлачког може да сачињава јуристански субстрат §. 6. преског закона, то је по све непојмљиво.

Долазим на инкриминирану ставку, де ми се као прески преступак §. 6. хоће да инпутира, што сам Боку Которску и Црну Гору као географску целину представио. Г. поротници! ја незнам, како се сад у Угарској по школама географија предаје. Давно је то било, кад сам ја као ђак географију у Угарској учио. Но како се сад новија географија у Немачкој предаје, то на првом месту долази система гора и планина, а за тим система река. У таковој једној географији, а ја ћу вам именовати, да је то позната географија Данијела, која је већ у 50-том издању изашла, и која се у многобројним ексемпларима и у Угарској налази — у тој географији стављена је Угарска у географску целину са Србијом, Романијом и другим земљама на Дунаву, па се то све зове: Donautiefland, а Аустрија, Баварска и друге земље до извора Дунава зову се: Donauhochland. Неби ли г. јавни тужилац и у тој географији, која је у Угарској распрострта пронашао прески преступак §. 6. преског закона! Но срећа је, што се у том §.-у захтева бунење на делотворно одцеплење од земаља угар. круне, а не само констатовање географскога чина. У осталом то, и то сам ја рекао о географској целини Боке Которске и Црне Горе, то може г. јавни тужилац наћи у сваком опису militарном од стране аустријских штапских официра, а може то наћи и у сваком опису путовања, ко га чинише путујући Французи, Енглези, Руси и Американци. Одкуда дакле ту да има преског преступка? то ја ни са помоћу највеће дијалектике немогу појмити. Но сигурно да је г. јавни тужилац у својим мислима додао да ја могу желити, да Црногорци заузму Котор, ал ја га молим, да ми покаже ону ставку, де сам ја позивао Црногорце да заузму Боку Которску? ако ћемо ми нешто мислима додавати, што није написано, то ја могу у мојим мислима и то додати, да Аустрија по географској целини БокеБоторске и Црне Горе може хтети, да она за себе заузме опет Црну Гору. Мислити се даје млого дешто, па ће из географске целине Боке Которске и Црне Горе сваки човек моћи посебице што замислити, али мисли по себи немогу бити субстрат кажњивог учина. Овде ми нехотице пада на памет, како је врло жалосно, да преске парнице у опште могу постајати, кад оне понајвише за предмет имају, не учињено дело човека, него само његове мисли. Сен-Мар-Жирарден у његовој знаменитој полемици са клерикалним листом „Инивером“ (Univers), учинио је о преским парницама значајну изреку, која је нашла одјека од једног краја Европе на други. Сен-Мар-Жирарден рече, да будућа поколења мораће сматрати данашње преске парнице исто тако, као што ми сада сматрамо некадашње процесе против вештица и мађионика. Аналогија врло је појмљива; вештици и мађионику урачунало се тада као кажњиви чин оно, што они нису могли ни починити. Тако се данас хоће да урачуна публицистама бунење и сметање јавног мира, што они са својим пером нису кадри ни произвести. Тако се и мени хоће да урачуна као прески преступак догађај бокешког устанка, премда сам ја чланак о Боки далеко после бокешког устанка написао. То је оно страшно протусловље, што постоји међу начелима криминалног права и преског законодавства. По криминалном праву може се казнити само чин или покушај чина, т. ј. почеток нечега, што делотворном чину води. (Eine zur wirklichen Ausübung führende Handlung). Па и код интелектуалног зачетника (intellektueller Urheber) предпоставља се за кажњивост свагда то, да се чин заиста догодио или покушао. Код преских преступака пак неказни се чин, или покушај чина, који би се пресом произвео, него се казни сама мисао без чина и покушаја. То је оно страховито, што сваки прески закон у себи садржава. Зато у слободним државама, де је подпуна слобода штампе, као у Америци, Енглеској, тамо нема ни преског закона ни преских преступака, него постоји општи казнени законик, па кад когод средством штампе заиста побуди, да се какав кажњиви чин догоди или покуша, то тек онда постаје писац кажњив.

(Наставиће се.)

ЗАПИСНИК

пете скупштине уједињене омладине српске држане у Новом Саду 27. 28. 29. 30. и 31. августа 1870.

IV. Састанак 30. августа.

Председава: Антоније Хаџић.

Бележи: Ђура Јочић.

(Наставак.)

Бр. 66. Брат Миша Димитријевић предлаже, да лањски буџет за омладински лист остане и за ову годину.

Брат Светозар Милетић вели, да је предлог тај у свези са предлогом књижевног одсека, који иште повећање, и предлаже, да се овај предлог одгоди и пређе на дебату о програму „Младе Србадије.“ — Скупштина усваја предлог брата Милетића.

Бр. 67. Извештач брат Светозар Марковић говори за предлог формулован братом Милетићем.

Брат Владимир Јовановић вели, да ни ту нема свезе, и да би требало направити за то читав пројект, за што се иште више времена.

Брат Светозар Милетић одговара брату Владимиру Јовановићу и предлаже гласање.

Брат Глиша Гершић вели, да остаје при одборском предлогу, јер допуна брата Владимира још више ограничава писце.

Брат М. Полит говори, да се споје као што брат Милетић предлаже.

Брат Панта Поповић предлаже гласање.

Председник износи на гласање најпре предлог одборски, затим допуну Владимирову, а на послетку формулацију Милетићеву. — Скупштина усвоји формулацију Милетићеву, као што је наведена под бр. 60. овог записника.

Бр. 68. Председник јавља, да је на реду вођање о другој тачци одборског предлога и позива брата Уроша Гавриловића, да исту тачку чита.

Бележник Урош Гавриловић чита другу тачку.

„Наука признаје, да држава треба да буде заједница људи за постизавање цељи појединаца,

---

Подлистак „Заставе“.

ИМА ЛИ ЧУДА НА СВЕТУ?

приповетка од

Панте Поповића.

(Наставак.)

III.

Трећи дан по повратку господара Косте и жене му из гостију беше одређен, да се отвори тестаменат покојнога господара Симе.

По варошици пронашаху се о тестаменту овоме свакојаки гласови. Кости није ни један од њих у уши допро, или је чуо, како свет говори, како он и жена му хрђаво живеше са покојним господаром Симом, тако хрђаво, да му ни на самртну постељу не хтедоше доћи и то све због учитеља Михајла Пајевића.

Коста се само љућаше на зао језик светски, или на какву несрећу своју и непомишљаше.

Беше то баш у петак у тај црни дан када људи убише истину свога Бога, када је имао да се отвори тестаменат покојнога господара Симе. На тај дан и многе садање кајаће држе суд, па тако би и у варошици. * * Баш је удовица једна сва уплакана из суднице изашла, жалећи сваку сироту, која код људи правде тражи, када је господар Коста у судницу ушао. У судници не беше ништа више до црн астал један са неколико столица. На асталу стоји велик крст са распећем Христовим обојадисан оним двама бојама страшним, у које кад погледиш стресеш се и видиш себе како си на сто легао и жуте руке склопио а око главе ти гори упаљена воштаница. Поред крста гору две свеће, које још не беху угашене како се „поштовани господар“ харамија један заклео на сироту удовицу, што мало час изађе на поље и који остао беше у соби да чује какав је тестаменат покојнога господара Симе.

Судац заповеда писару да погаси свеће а он узеде у руке велико писмо једно запечаћено са онолико печата, колико је нужно кад се новци куда на пошти шаљу.

Пуче један печат, пуче други пуче трећи, четврти и пети. Судац извади тестаменат, накашља се ваљда да испљуне савест своју, да га при читању не гуши и поче читати:

Во имја оца и сина и свјатаго духа.

„По души и при чистој савести својој изјављујем овим свакоме, кога се тицало буде, да је моја жеља на коју ме нико натерао ни на говорио није, да сво моје непокретно и покретно имање, осим новца, који се у кући нађе, остане првенцу љубави моје по греху сину моме учитељу Михајлу Пајевићу, који ме је до самрти тако синовски дворио, а новац јогуници оној, која не хтеде доћи да се при последњем растанку опрости са оцем својим, новац остављам сину по закону Кости Јовановићу.“

„То није тако, — то је лажан тестаменат“ викну Коста Јовановић и пође да га из руку судчевих исчупа, али га задржаше.

„Ево потписа твога оца, а сведоци су поштени људи а и мој потпис сведочи, да је тестаменат истинит,“ — одговори судац преким речма. и ко му не би веровао, кад се и сам мало час заклео пред распећем, да ће по правди судити.

Од куд је судац могао потписати, да је пред њиме покојни господар Сима изјавио да је његова воља, да му тестаменат буде такав, као што га судац прочита, то зна закупник ћуприје, који је судцу брат од стрица, а учитељ Михајло Пајевић написао је две вексле у којима се обвезује, да ће сведоцима свакоме по толико новца дати, колико вреди трећина имања господара Симе Јаванова, а тајан је услов, да му допусте, да по својој вољи испуни тестаменат покојников.

Тако ето наградише веру покојнога господара Симе ови душевни људи. Као последњи лопови какви увукоше се они у кућу господара Симе и пограбише, де год шта дохватише. Турчин не би не Турчину него хришћану, диндушману своме, такав зулум учинио, што га учинише сведоци и судац; јер ако би Симино имање хтео, он би дошао па би га на пушци отео, а да шта, да речемо о том покору светском о учитељу Михајлу Пајевићу. Та код сами дивљака обичај је, да се за покојнима ништа зло не говори, јер нема већег греха него нападати оног, који се није кадар бранити, а учитељ срамоти тако грдно своју рођену матер и убија једном речи поштење две честите душе, једним ударом две куће поштене, и не мари сам себе копиланом правити само да се превари његовој лакше веровати може.

Три дана да ни воде ни леба у уста не узмеш него само да седиш и да се крстиш од чуда, па на послетку да у праведном гњеву повичеш:

Тешко деци окој, коју он поштењу учи и срам било општину, која га трпи!

Одмах тај дан, кад је тестаменат прочитан, морао се господар Коста из своје куће изселити. Новаца не беше ни каквих у кући, па тако господар Коста ништа из ње и не понесе. Једва му и то допустише, да намештај онај однесе, који је стајао у соби, у којој је он са женом и децом својом живео.

Брат женин прима га себи, али тешко је то живети и од доброте туђе. Друштво брата жениног паштило се, да ни чим не увреди господара Косту, али како ћеш да не увредиш оног, кога све боли.

Ма шта да се у кући рече, све он држи, да се њега тиче. Ако псето псују он држи да се њему преговара, ако се на време туже, он држи, да је он крив, што је хрђаво.

Једва је нешто преко по године издржао у тастбини али више ни дана немогаше.

Шта ће сад да почне. Занат ни какав не зна. Камо среће да га је некад изучио, или боље камо среће, да му мајстор човек беше.

како се они сами договоре. Облик је државе општина, — и држава се сматра као скуп слободних општина.“

Брат Лаза Костић налази, да је израз за постизавање цели појединаца“ опасан, и предлаже да се умете: „али живот захтева јединство племенско.“

Брат Стева Павловић предлаже да се дода: „Како се они по општој цељи уреде.“

Брат Владимир Јовановић вели, да је разјашњење брата Милетића добро, али је за то, да се ова тачка са свим изостави.

Брат Миша Полит говори, да ова тачка изостане.

Извештач брат Светозар Марковић објашњава и брани тачку. — Скупштина већином гласова одбацује ову тачку.

Бр. 69. Председник позива бележника брата Уроша Гавриловића, да чита трећу тачку.

Бележник брат Урош Гавриловић чита:

„У свакој народној држави, разуме се по себи да народ издаје сам све законе, а извршиоци закона одговорни су свакоме пред судовима.“

Брат М. Полит предлаже, да и та тачка отпадне.

Брат Владимир Јовановић предлаже на то исто.

Председник подноси ту тачку на гласање. — Скупштина већином гласова одбаци ову тачку.

Бр. 70. Председник позива бележника, да чита 4. тачку: „У интересу друштва мора лежати, да је материјална независност сваког члана осигурана. Без материјалне независности не може бити ни поштења, ни реда, ни слободе у народу. Према томе народ има право предузимати све мере, које нађе као целисходне, да осигура материјалну независност својих чланова“.

Брат М. Полит вели, да овој тачци нема места.

Брат Стеван Павловић вели, да и ова тачка изостане.

Извештач брат Светозар Марковић разлаже и брани ту тачку.

Захтева се гласање.

Брат Владимир Јовановић захтева, да се чланови изброје, дал их по уставу за решавање имаде 100.

Пошто се увидело, да у овај мах није био довољан број чланова за решавање, то председник распусти скупштину и закаже седницу у 5 сахата после подне, с том опоменом, да ће прво на реду бити гласање о првој тачци. — Узима се на знање.

(Наставиће се.)

МАТИЦА СРПСКА.

Седница управљајућег одбора 27. септ. 1870.

Били су: др. Јован Суботић претседник, Милош Димитријевић потпредседник, Јефта Тешић, Миша Максимовић, Пера Попадић, Александар Адамовић, Мита Савић, Јован Малетић, Љуба Стефановић, Живко Ђурић, др. Стеван Павловић, А. Хаџић секретар, Панта Поповић актуар.

98. Позваће се пређашњи актуар Ђорђе Рајковић да записнике од неколико седница, које још није зготовио за 14 дана зготови или да даде извештај зашто то не може учинити.

99—102. У смислу одлуке главне скупштине одобрава се припомоћ од 50 ф. а. вр. овим текелајним питомцима у Бечу: Ђорђу Милашиновићу, Милану Јовановићу, Љубомиру Мургуловићу и Ђорђу Лазаревићу.

103. Питомац Јовановићев Михајло Бастаја упућује се, да своје признанице по пропису благајни шаље.

104. Корнел Јовановић, пређашњи привремени надзорник текелијног завода у Пешти подноси попис намештаја и покретних ствари у текелијном заводу.

105. Паво Коић претседник надзорништва текелијног завода у Пешти јавља да се Урош Девић, благајник школске депутације у Пешти прима пр. надзорништва текелијног завода уз услове што му их је управљајући одбор понудио. Уједно мање писмо, што га је Урош Девић на њега управио, у коме овај изјављајући, да понуду управљајућег одбора примаказује како потпуно схваћа како велику одговорност тиме на своју савест узима и обећава, да ће завод српски онако држати и надгледати како с њега образ Србину неће у туђинству зарудети.

106. Допушта се дру Стевану Павловићу и жени му Ани, да могу исплаћени дуг од 1000 ф. који је био на њиховој кући, што су је купили избрисати.

107. Издају се благајници рачуни претседника надзорништва Павла Коића за месец август и септембар. Из тих се рачуна види: да је при њему остало готовине за месец август 708 ф. 71 н. да је примио у месецу августу и септембру 517 ф. 90 н. да је издао за месец август септембар 100 ф. 65¾ н. 1035 ф. 95½ н. Остало је му је за октобар.

108—109. Ђока Јовановић правник и Петар Ивковић свршен правник, који су молили за надзорничко место извешћују се, да им се није молба могла уважити, пошто је то место већ поверено Урошу Давићу.

110—111. Одбијају се молбенице Петра Пештанца из Каменице и Исака Веселиновића из Новога Сада, пошто немају прописане сигурности за поискани зајам.

112—113. Одобравају се зајмови и то: Клари Хаџићевој из Сомбора и Ани Ранковићевој сада Бигиној по 3000 ф. а. вр.

114. Магистрат Пештанске вароши јавља, да је архитекта Игнац Кнаде поднео молбеницу с нацртом зидања ради уређења земљишта текелијних кућа у Пешти, по којој би та два земљишта 4 квадратне стопе са сокака изгубила.

Пошто се од зидања текелијних кућа одустало, то се споменутом мађистрату одговара, да одбор нема за сада на послани нацрт ништа приметити.

115. Издају а благајни 3 признанице Сомборске порезне благајне, ради даљег званичног употребленя.

116. Упућује се благајна да по рачунима па набављене књиге исплати. Књижару Густаву Биклу из фонда матичиног 57—98 а књижару К. Столпу из фонда матичиног 148—86 а из фонда текелијног 62—35 ф.

ДОПИСИ.

—π.— У ПЕШТИ 17. дек. Допустите, да овом приликом изнесем „на тапет“ једну остарелу ствар, која поред све своје остарелости у Угарској бар изгледа, да је нова — толико се о њојзи данас мисли и говори, а било би желети, да је већ давно и давно сарањена, особито кад од ње зависи опстанак једне отаџбине, једне државе. То је политични одношај у Угарској владајуће странке према разним народностима у овој земљи — то је већ тако познато питање народности. Јер ма како да је оно застарело, оно се свагда у необичним као у свакидањим случајевима и догађајима ове земље појављује, јер је оно за Угарску то, што је за организам човечија тела срце. И баш с тога јесте чудновато, што мађарски политичари и родољуби неће да увиде опасност, која би из тог питања на ову земљу потећи могла, ако се оно што скорије у корист немађарски народности не реши, и са отим не установи снагу ове земље, што надмашује, и што би у том случају надмашавала петороструко андрашине хонвиде, и уједињену војску двеју ови држава, као и све стране нападаје, који данас опстанку ове државе прете. Али ја држим, да у Угарској још не влада права дипломацаја него природа и такат „мађарембера,“ што у своме фанатизму мисли, да је ова земља и данас још у „арпадовом времену,“ када географски положај Европе тек у својој клици беше и не могаше бити речи о животу ил смрти, о господарењу ил робовању једног народа и то, не као што сад изгледа: него прилично дугом господарењу ил робовању каке државе. Сад, када изгледа, да ће тај географски положај што скорије да прође кроз своју последњу метаморфозу, и да мешто силни, маленн, раскомадани државица, установи неколико, целом Европом владајући велемоћи, и када слабије државе том приликом ваља, и најмогућнија средства да употребе за свој опстанак: сада се одиста чудити морамо, да у овој земљи, мешто једнакости, мешто јединства, господарење и робовање, раскомаданост владе, сада да се не труде Мађари, да угасе пламен незадовољни народности, што само од њи зависи, и у чему лежи једини спас ове државе.

Ми се с тога ни најмање нећемо зачудити, кад прочитамо у „П. Л.“ цитат дописе „Хети Кр.“ из Цариграда, у коме се од прилике ово вели: „из поузданог извора дознаје се, да ће у Мађарској у случају рата пламен буне да бухне, који неће гајити само Славени, само немађарске народности, ал и сами Мађари, што су незадовољни са данашњом владом. У тој ствари отишао је један руски агенат Кошуту, да се шњиме о том поразговори.“

Ја нећу да кажем, да се тај цариградски допис о стварној припреми за буну од стране Славена очевидно уверио, јер о томе ни речи бити не може, али му нећу ни то одрећи, да нема право. У добу, када закон угарски за немађарске народности престане бити законом данашњега значаја, и када би једино од добре воље немађара зависило владати се по њему, у таковом добу неверујемо, да би незадовољство народности у Угарској нелогично било, да т. ј. својим упливом неби задовољило само себе. А да би у пуном праву стајало, по доседањем своме делању логично се владати, — не кажем зато ићи на пропаст ове државе — ал свакако, ма и највећим жртвама бар приморати владајуће племе на извојевање једнакости и братинства, о томе мислим да је јемство историја ове земље. Ја држим, да тај цариградски дописник веома добро познаје стање Угарске, и ако хтеде својим констатовањем да опомене владу мађарску на опасност, то му тежња беше одиста чиста и желети је, да шњоме до успеха дође. Једаред мора бити одрешен тај чвор, а не дао бог, да се то у мирном добу произвести неби дало. Можда ће се мађарској дипломацији за боље свидати, јаким трупама одржати овакав свој положај, одржати у себи вечиту бољу и то само на уштрб народности немађарски, но какав ће резултат да буде таке дипломације — нека их сам бог сачува. Лако је можно, да ће се пожелети натраг, у овако стање, обећавајући народностима свашта, само што онда, мал те неће бити „trop tard.“

У БОСНИ под Козаром 18. дек. Телеграфом позваше познатог митрополита босанског Дионисију из Бањалуке у Сарајево. Ноћу кад телеграфска вјест у Бањалуку присједе, крене се тај митрополит из Бањалуке — тако рећи крадом.

Пошљедњих недјеља, нешћеде већ нико к њему ни одлазити. Презрен од свију, побјеже ноћу из Бањелуке без опроштаја и то преко Аустрије пут Сарајева. Да се није препао грдне љубави хришћанског стада свог! Лукави господине Дионисије! Зар пропаганда вашег „Сарајевског Цвјетника“ толишно вриједи. А јадни му секретар Лукијан мора у манастир. Разљутио се папаз што му секретар није продро код „Заставе.“ Митрополит Дионисије, не може да свати, како то уредништво „Заставе“ сазнаде да његов секретар пише, па још кад тај секретар под туђим именом пише. Казао сам већ једном и понављам опет, да нам залуду чувени митрополит крије трагове своје. Ако будемо добре воље причаћемо свијету чак и оно што је Дионисије возећи се с оним чувеним протом у својим кочијама сад кад је полазко из Бањалуке зборио. Пусти ћемо да говори она сељакуша што но јој муж у апсу лежи, и што теби дође у Бањалуку да јој за мужа молиш кад паше, и која остаде код тебе честити митрополиту . . . . . а муж? и данас труне у тамници. Али теби ће доћи главе. Напокон се и ми освјетисмо. Одоше тужбе из свију градова и села, на митрополита Дионисију. Од патријаршије цариградске очекују се озбиљни кораци у тој ствари. И ако сретно буде ратосиљаће се окорим Босна највећег зла.

Нестрпљењем исчекивано је овђе, што ли ће турска власт на оно лоповско нападање Лукијана у „Сар. Цвјетника“ учинити из невиног учитеља Ђске Лазаревића и већ се неки уплашише ради богословије. Но до данас неби ништа. Морам вам јавити, колико нас обрадова овамо истинита вјест, да се честити Пелагић измаче из звијерских раља. — Весела му мајка! О кретању војске по Босни услијед овако озбиљних околности на истоку не опажа се до данас ништа. Стојан Унић.

Н. Г. У СЕНТОМАШУ, 31 декембра 1870. Данашњим даном завршује се година 1870. по римском календару. Година она која ће по писца историје ваљда највише предмета писању принети: — Ако је година та за неке државе пропаст за неке славу донела, за нас у Сентомашу — баш ни радости а ни жалости. — Али иста годишња планета нешто је и нас (овде разумем Србе) Сентомашане окрзнула. — Да ко не помисли да није одкуд испод Париза пруско или француско тане овамо пало, — о не, Париз је од нас далеко, а баш нисмо јим ништа ни скривили. — Бојно поље за нас није Париз него Сомбор отуд баци једовиту стрелу г. поджупан Пал Антал, — што нас пред Бизотмањом а уједно пред целом Мађарском тужи: говорећи да је овде неки збор занесеника — у интересу Милетића, — буну подићи спремио, — да су овде усијане главе, — али да је он све мере предосторожности наредио, да се овој несрећној клики на пут стане, и искорени.

Нема веће несреће, него кад је и приватан човек те ћуди, да свашта верује, и за готов новац прима, — али још је ужасније и опасније, кад лице оно које са једном огромном са различитим народностима насељеном жупанијом управља, коме је високи чин и велики круг делања поверен, — primae informationis — тешко тој жупанији, а још теже оној народности која се његовој ћуди слепо неповинује, — а да је г. поджупан такови, види се што је иа речи једног нами већ познатог србског непријатеља поверово, и без да се о том догађају уверио, — бес да је прво истрагу надлежним своим путем учинити дао, ову целу општину црњу од ђавола пред целом мађарском описао, — а као што му је све у власти, и као што нам је позната прама Сентомаша антипатија, и о којој смо се пре године дана уверили, што нам је из политични узрока“ један шкадрон уленера у госте послао, који нас је до 19.000 ф. словом деветнајест хиљада ф. уконаковање стало, те сад за школе немамо новаца, — лако можемо овде обсадно стање дочекати.

Да би ту на нас бачену љагу пред владом и пред народом мађарским опрао, укратко ћу навести шта је повода дало г. п оржупану — да такову хуку и буку начини. (На жалост србску да се ни један србски бивотмањац (повереник) за нас не заузе.)

Обште је познато да Срби желе, да се у Новом Саду поротни суд установи, на коју су цељ на више места зборови држани, депутирци који ће пред владара ићи изабрани. — Та иста мисао појавила се и овде у Сентомашу — те и ми скупимо се у миру, депутирце наше изабрасмо — и кући без да је ко речима нападнут био одосмо. — Том приликом њи неколицина са народним барјаком, кроз један део србског сокака прођоше — и том приликом нико увређен био није. — Питам даклем г. поджупана ели са овим делом велеиздајство или буна учињена; — зар су зборови свима другима општинама — држати слободни, — само за нас Сентомашане неки особени §. стоји? нас ваљда желите робинзоновом инвулом направити, ми смо ваљда за 1848 годину осуђени да кајемо грехе, и ћутимо, — ми несмемо другим општинама срцу и жељи народној следити — несмемо поротни суд за Нови Сад искати? Зар ако ми што иштемо, одма нас бунтовником назвати, да чудне уставности за коју се г. поджупан борио, — или ваљда мисли, да је само за Мађара устав створен, — а ми као раја у Босни ћутати морамо. — Али да, — приликом реченог збора повела се реч за нашег брата и србског борца Милетића: hinc illae lacrimae, — а то је тај главни узрок што нас г. поджупан велеиздајством и бунтовником, усијаним главама описује и тужи. То су дакле по ћуди г. поджупана знаци побуне.

Зар је једна прилика г. поджупану позната гди се разбојник на губилиште води па опет гледаоци сажаљења сузу проливају, — јесул и ти казни достојни, — зар невиди госп. поджупан свакидашње подизање споменика оним мађарским синовима, који су за народ свој страдали, — а нами оће да запрете да се о нашем брату Милетићу, који је за народ свој за речи наше и мисли наше осуђен — у зборовима србским реч неповеде и неспомене. — То г. поджупане нећете нити го-

---

Економ би могао бити, али сеј, кад жита немаш. Ништа му друго не остајаше него да се најми де год, да служи.

Дође у варошицу ** да тражи службу, али нико неће да узме господара за слугу и једва намоли закупника ћуприје, да га прими, да му на ћуприји ради. Закупник га прими, али му толико мало плаћаше, да једва на трећи дан могаше имати да што кашиком поједе, с тога мораде узети најјефтинији стан а то нађе чак на крај вароши у крају кисачком, камо отсели ствари своје, које нехтеде продавати надајући се да ће још моћи процесом своју очевину повратити.

Коста Јовановић беше вредан човек али невешт на води.

Вода беше велика. Ћуприја се на среди испунчила а на крајеви морало се као уз брдо ићи.

Ни кад је мала вода не беше она поуздана, јер закупник не хтеде туђу кућу да оправља, а на великој води раскламиће се као кости тешка болесника.

Коста је стајао на ћуприји.

На једно по дужи њива стајаше уз крај, сплав један натоварен са фатови растови. Шта је било незнам, али уједаред се сплав отиште од краја, лиман га дохвати и он се упути управо на ћуприју. Људи, што на ћуприји раде узбунише се и викаше да би како год сплав задржали, али као што жаба залуду дречи кад змија на њу зине, јер јој она и сама у уста у скочи, тако ови људи само викаше и невнаоше се помоћи. Најнеспретнији беше Коста; он се уплашио као да је ћуприја његова дедовина па час скаче у шајке на којој је ћуприја час се пење горе вичући помагајте људи, али баш у тај мах кад се из шајке једне горе пењао удари сплав у њу, и то баш де је он био. Пуцањ ћуприје беше велик тако велик, да од њега није Коста ни чуо како је њему цеваница пукла само кад је хтео, да се на њу ослони, да побегне клеко је и немогаше даље. Шта је после с њиме било он то не зна, само кад је сутра дан послао од куће жену, да му хаљину, коју на ћуприји свукао беше донесе, ако се није изгубила, дознао је, да му закупник неда хаљину, јер он је извадио плату напред, па хоће тиме да се наплати.

Хали закупнику не беше доста, што је господар од сплава платио више да се ћуприја поправи него што сама кошта, нив то дангубу док се ћуприја оправља; не беше му доста што ће оправљање дуже отећи само да дангуба буде већа, и што од пасажера, које је за то време на чамци преважао узимаше три пут онолико, што би они за ћуприју платили, неосврћући се на то, што је господар од сплава платио за њих у дангуби.

Колико би се ту дана требао човек од чуда кротити?

(Продужиће се.

жете закратити, док је једног Србина. — Па макар нас каковим ђаволима описивали.

Не сањамо ми као што ви велите, но будним оком чистом свесћу пратимо данашње догађаје, овај народ умно, морално и материјално напредује, неда се лако обманути, и са закониите ставе свргнути, — свако предузеће добро напред измери, а г. поджупан нека спокојан буде, јер ми само оно чинимо и чинити хоћемо што нам природа налаже а то је да своје љубимо и грлимо, — а као свестни Срби, — и као највећа српска општина позватисмо у једној руци устав у другој мила народност напред корачити, туђе нећемо своје недамо — нека се да сваком своје, пак се нетреба бојати никакови зборова.

Ово сам у хатар истине и правде напртао, да види мађарски народ, како му његови великаши, који су позвати да јединство народа творе, — напротив народности цепају, — и једну противу друге драже.

француско-пруски рат.

Последњих дана јављаше листови, који у јужној Француској излазе, да је ђенерал Бурбаки са својом војском стигао у Дижон. Ову важну вест потврђује и „Енд. Белж.“ Јели пак тако и у ствари учињено, да се и Бурбакијева војска на југ спустила, онда се на југо-источном разбоишту Француске врло озбиљни догађаји приближују, који по немачке операције од велика уштрба могу бити. С доласком Бурбакијеве војске, Французи су у јаком надмоћију према Прусима на томе земљишту, те се због тога не може на успех Француза ни посумњати. Успех тај зацело неће се само на одсаду Белфорта ограничити, него ће на сваки начин значајније димензије обухватити. „Франш-Комте, јужни Елсас и сам јужни део великог херцогства баденског стојаће, вели се у „Н. сл. Преси“, Французима отворени. Млогобројне својевољачке чете могу са малом опасношћу Рајну прећи и у Шварцвалд се увући, којима у најгорем случају стоји наблизо за леђи неутрално земљиште швајцарско. Стра и забуна, који би се на такав начин у југо-западној Немачкој појавио, млого би Немцима у Француској одмагао. Но поглавито следство француске победе на југо-истоку била би претња, да се главна свеза са немачким војскама под Паривом и на реци Лоару у Лотрингији прекине, и сваки спровоз ране и ђебане обустави. Ове војске, које већ од дужег времена ради свога издржавања нужне ствари, као и своју ђебану и т. д. по железницама из Немачке набављају, биле би у најнезгоднији положај бачене, када би им се свеза са Немачком прекинула. Каква би следства имала победа Француза над ђенералом Вердером, не могу се, као што је казано, још никако премерити“.

У главном стану ђенерала Вердера, који је од Везула источно у Нароа-ле-Бурж премештен, јако су се, као што се потајно прича, о излазку предстојеће борбе забринули. Немачка војена снага код Везула и око Белфорта тешко ће моћи одолети надмоћију Француза. Свезе немачких армија под Паривом и на Лоару тиме ће јако отежати, јер ако Немце поменути зао удес подеси, то ће се онда и устанак у Елсасу и Лонтрингији врло тешко спречити моћи. Молтка можда сад више на Рајну, нежели на Лоар и Париз погледа; у неку руку у Белфорту је кључ француске престолнице.

У једном писму из Базела од 23. дек. јавља се за ове војене операције на јужном бојишту.

После мог последњег писма догађаји око Белфорта узеше на себе врло озбиљан вид. 20. дек. као што се разним листовима телеграфисало, било је бојева код Абевиљера и Кроа (између Монбелијара и Грандвиљара) са предњацима француске војске од 30000 војника, која сада од Лијона ради одсађења Белфорта амо иде. Монбелијар се добро чува и Немци добивају војена подкрепљења из Милхаузна и Алткирха. Због надмоћности немачких положаја, морадоше се 20. дек. Французи натраг повући, 150—200 војника при повлачењу прећу код Дамванта швајцарску границу, где их швајцарске страже обезоружају и у Прунтрут пошљу. Вест о битци на дан 21. дек. није се још досад потврдила. Белфор се непрестано одважно брани. Све је наређено, да би се само пожари предупредили. Ране има још довољане, скорашња меса до месеца марта, насољена до самог лета. Обрштара Денферта уопште сви хвале, тако исто и градоначелника Мени-а.

Лубарђање паришких тврђавица на југу, истоку и северу иде својим током. „Шлес. нов.“ кличу у своме нестрпљењу: „Крви треба само још токико пустити да тече, колико је нужно да се Париз у тако стање постави, да се или преда или да се варош у једно грдно згариште претвори.“ Но ако је немачкој артиљерији за руком пошло, да својим топовима домаша варош, онда се могу „Шлес. нов.“ у своме нестрпљењу умирити, јер ће се на скоро великом згаришту радовати моћи. У једном писму из Верзаља од 23. дек, вели се о лубарђању ово:

Као што сам чуо, наша је артиљерија данас учинила један покушај, две бомбе у тврђаву Вилеријан бацила, да би с математичном сигурношћу у казамате пред тврђавом гађати могла. Успех је био ван сваке наде, јер француска артилерија за коју се не може рећи, да трајаво гађа била је тако од поменуте две бомбе изненађена, да ни гласка на управљено питање није дала. Но тврђава Валеријан неће се засад лубардати, пошто његови врло грдни опкопи млого би жртава стали. И код тврђавице Сен Дениса наша је артиљерија са знатним успехом повукла параледу, која је код Буржета нами јаки тешкоћа при борбама нанела. Све су мере предузете, да се лубардање на свим тачкама што жешће одпочне и тиме што већи утисак код паришког становништва произведе.

О лубардању јужних паришких тврђавица пише један немачки извештач још ово:

„Ове редке пишем у непосредној близини јужних тврђавица, које се данас одпочеше лубардати. Багњо, удаљен једну четврт миље од Шатиљона, утврђен је опкопима као и сам Шатиљон, који сад чини средотачну тачку јужне војене операције. Шанчеви шатиљонски узорити створови Бававаца и Пруса, владају тврђавицама Ванвр и Монруж, на које се такође жестока ватра сипа. Даље лежеју тврђавицу Исиј, лупају батерије Медунске. Равно у 8 сахати и 20 минута из јутра опаљен је први топ. Тај метак избачен је из једног 24-фунаташа, који са гранатама прокопе пробија. За тим се одмах одазваше друге батерије, и рика изолучени 50-фунташа тако је јака, да сто на коме пишем, не да се тресе, него се чини да ће се распасти.

Топови 50-фунташке лубарде — хаубице — делом баварски делом пруски узор примерци артиљеријске вештине нису тежи од две центе, а добацују на 10.000 корачаји. Они помажу разоравати оним 24-фунаташима, који прокопе пробијају. Тако је јака рика њихова и тако жесток потрес ваздуха, да се чини да ће нас све у зрак разнети. Пруси и Баварци веле, да неће сва ђулад-танад топовска — управљена бити на тврђавице, него се неки пут дигну топови за 10 палаца више, и онда падају непосредно у саму варош, разоравајући око себе све. Дал Париз већ данас страда од наших топова не смем тврдити, ма да то мој пратилац тврди са највећим уверењем. У 9¼ сахати тако јако грме топови, да човек мисли оће му и очи искочити.

Ричиоти Гарибалда управио је заповеднику Шатиљона ово писмо:

Господину заповеднику пруске војске у Шатиљону. Јављено ми је да ви претите становницима Шатиљона са изнуђавањем (репресалијама) због нападаја својевољаца од 7. ов. месеца. Ја незнам да храброшћу једног редовног кора добивена победа, може на таке мере овластити. Једном за свагда, ратујте у будуће као што треба, на лојалан начин а не као дивљаци, који само о пљачки сниваји. Претња за претњу, и ако толико безсрамности будете имали, да гнусан свој пројект изведете, то вам дајем уверење, да нећу ни једног од 2000 заробљених Пруса који су у мојим рукама поштедити. Пуковник Гарибалда.

На то писмо одговори заповедник, да је он, пошто су се становници шатиљонски при Ричиотовом нападају учествовали, шњима по ратном праву поступио, и да он претњу, по којој би се пруски заробљеници поубијали, не може за озбиљну држати, пошто обрштар Р. Гарибалда мора знати, да ће он за сваког пруског заробљеника, кога убије, двадесет и још више француских заробљеника поубијати дати.

Нови Сад 2. јануара. У прошлом броју овога листа саопштили смо позив на претплату на нов лист за политику и књижевност под именом „Глас са Цетиња“ који ће тамо излазити једанпут недељно. Тај је лист својина позватог српског књижевника Јована Сундечића а уређаваће га Сима Поповић бивши уредник „Народног пријатеља“ који је у Земуну излазио. Пошто су имена како власника тако и уредника нашем читалачком свету довољно позната то држимо за сувишно с те стране коју у име препоруке рећи. Надамо се пак да ће наш народ радо прихватити „Глас са Цетиња“ и припомоћи да се што јаче и на даље захори, осим осталога већ и због тога, што је то први лист те врсте, који се покреће на потпуно слободној и независној српској земљи.

Цена се листу може дознати из позива на претплату, којег и у овом броју саопштавамо.

— Уз овај број нашег листа разашиљемо позив на претплату на лист „Домаћи лекар“ ког ће у Панчеву уређивати и издавати др. К. Пејачић и др. Љ. Ненадовић лекари тамошњи. Само циљ: неговање и чување народног здравља — довољна је препорука томе листу. Из приложеног пак позива на претплату сваки ће јасно увидети од какве је користи таки лист нашем народу. Према тој користи и осетној потреби таког листа, најтоплије препоручујемо нашем народу да својски потпомогне ово подузеће, јер ће тим самог себе највише потпомоћи.

— С овдашње поште јављају нам да прошли број нашег листа, још лежи тамо. Ово јављамо тога ради, да се види где лежи кривица што наши претплатници неуредно и доцкан лист добивају.

ТЕЛЕГРАМИ УРЕДНИШТВУ „ЗАСТАВЕ.“

Беч 1. јануара 3 сахата по подне.

Берлин (званично.) Верзаљ 1. јан. Јуче по подне трећи и десети кор заузеше место Ле-Мо; девети и тринајести победоносно продреше јужно до Корневаља; мноштво храбре отето је од непријатеља; — даљи извештаји још не познати.

Бордо 31. дек. Ђенерал Шанои јавља из Мо-а 30. дек. Данас батка на целој линији. Војска је остала на бојишту, у најжешћој борби. Преноћили смо на свим нашим позицијама, изузимајући Тилери који беше доцкан у вече заузет. Обострани губитци велики. Сутра на ново битка.

Пешта, 2. дек. Данас је осуђен раскнез Карађорђевић на 8, Трипковић и Станковић на 4 године тешке тамнице.

Због изостанка горње поште изостаје из овог броја „новије“ и „трговина.“

Курз од 1. јан.

Дукати — — — — — — — —	5.85
Сребро — — — — — — — —	121.50

ОГЛАСИ.

Бр. 2670 ex 1870.

ОБЈАВА.

Од стране грађанског суда овот овим се до општег знања ставља, да је овдашњи становник Петар Кузмановић још године 1859 без опоруке преминуо и после себе половину овде у Новом Саду под бр. 2761. лежеће куће оставио.

Позивају се дакле сви они, који право насљедства на ту предозначену кућу имају, да то своје право за 45 дана — од дана трећег уврштења објаве ове у листу овом рачунајући — суду овом писмено пријаве тим извјестније, што ће се у противном случају и по истечењу тога рока речена половина куће на супругу гореименованог покојника, Матрину Кузмановића правом супружеског насљедства у грунтовници преписати дати (§ 580 и § 581 п. п.)

Суд сл. кр. вароши Н. Сада 5 дек. 1871.

Имре Балла с. р. бележник. — Јован Радовановић с. р. судац.

1—3

Бр. 3468 ex 1870.

Оглас

Од стране суда сл. кр. вароши Н. Сада позивају се сви они, који на оставину састојећу се из половине куће бр. 2195 у Н. Саду после Антона Вучетића какова насљедна права имати мисле, да дотична своја права за 45 дана рачунајући од последњег уврштења овога огласа, овом суду тим пре писмено пријаве, почем ће се у противном случају поменута половина куће на име суду познате наследнице грунтовно преписати дати.

Суд сл. кр. вароши Н. Сада 12. дек. 1870.

Имре Балла с. р. бележник. — Јован Радовановић с. р. вар. судац.

3—3

Од магистрата крал. прив. диштрикта в. кикиндског

Бр. 4663-1870.

пол.

Стечај.

На лекарну са особеним правом у диштриктској општини Меленци овиме отвара се стечај.

Они, који би ово право добити желили, нека своје прописно устројене молбенице, своме магистрату за 30 дана поднесу.

У В. Кикинди 28. дец. 1870.

3—3 — Диштр. врх. судац.

СТЕЧАЈ.

Код вршачке трговачке и обртне банке упражњено је место управљајућег тајника са годишњом платом од 2000 ф.

Просителји имају своје са изворним сведочбама снабдевене просбе најдуже до 31. јануара 1871. п. р. управи вршачке трговачке и обртне банке поднети и у истој доказати:

1. Своје досадање пословање (у новчаним заводима употребљени имају првенство).
2. Технично-трговачко стручно изображење.
3. Знање српског и немачког језика.

Вршац, 16. (28) децембра 1870.

УПРАВА:

Јосиф Розенберг. — Пера Формаћ. 3—3

Прештампање неће се наградити.

Стечај.

У карловској српској општини отвара се стециште на упражњено учитељско званије II-ог разреда са платом од 500 фор. а. врд. и слободним станом.

Просителји — који желе ово званије получити — имају своје молбе подкрепљене са доказима сврху доброг владања, свршени наука и способности за учитељско званије до идућег Светог Саве подписаном одбору доставити.

Одбор срп. општине карловске у в. кикиндском дистрикту. 3—3

Молим да се прочита

Млогогодишња радња и леп одзив велепоштоване публике како овде у месту, тако и у целој околини с једне стране, с друге пак добивено искуство и свестрано знање у фотографској вештини побуђују ме, да, ма и с омањом личном заслугом, знатно спустим цене фотографијама. У нади, да ће ме велепошт. публика још чешћих посета удостојати, јављам да ћу одселе по 3 ф. туце (12 ком.), 1 ф. 50 н. пола туц. без разлике количине лица — у групи или појединце са дојакошњом вештином и тачношћу фотографисати.

У Н. Саду 15. дек. главна улица бр. 59.

3—3 — Игњат Рајв.

ОВЛАШЋЕН СОПСТВЕН ПРОИЗВОД НАЈЈЕФТИНИЈЕ ФАБРИЧНЕ ЦЕНЕ, ПОШТЕНА ПОСЛУГА.

КОШУЉЕ мушке: од фина и постојана холанд. платна по 1 ф. 50—75 н. 2 ф. до 2 ф. 50—75 н. 3 ф. до 3 ф. 50 н. Од фина и постојана румбург. плат. по 4, 5 и 6 ф. Везене париске: по 7, 8, 9, 10, 11 и 12 ф. Гаће од румбургерска платна немачке 1 ф. 25 н., 1 ф. 50 н., 1 ф. 75 н. до 2 ф. Мађарске 1 ф. 25 н., 1 ф. 50 н., 1 ф. 75 н. до 2 ф. Дечије кош. по 1 ф., 1 ф. 25 н., 1 ф. 50 н., 1 ф. 75 н. до 2 ф. 2 ф. 50 н.

ЖЕНСКЕ кошуље од фуна и постојана хол. плат. модне 1 ф. 50 н., 1 ф. 75 н. до 2 ф., 2 ф. 25 н., 2 ф. 50 н, 2 ф. 75 н., богато везене 3 ф., 3 ф. 50 н. до 4 и 5 ф. Од најф. румбург. плат. са финим везом и укусни уметци париски по 6, 7, 8, 9, 10 и 11 ф.

12. румбург. бели марама 2 ф., 2 ф. 25 н., 2 ф. 50 н., 2 ф. 75 н., 3 ф., 3 ф. 50 н., 4 ф., 4 ф. 50 н., 5 ф., 5 ф. 50 н., 6, 7, 8, 9 и 10 ф.

За мушке кошуље молим дебљину од гола врата. Испод се шаље са Nachname. Кошуље које најбоље нестоје, или п. г. купци, који разумно увиде да су обманути, прецењени, преварени, нека исте одма враћају.

АДРЕСА: Alexander Stanischits befugt. Wäschwar. Fabrikant, Wien Wollzeile Nr.9. 234—16-24

ÉLET-ITAL

изредна домаћа лекарија

против грозница због мочвара, морске болести ослабљеног стомаха, завијања на стомаху, дражења жучи, грчева у доњем делу тела, пролива, задржавања мокраће, неспавања итд. која са очитим успехом лечи.

Цена једне флашице I-ве величине 65 н.
„ „ „ II-ге „ 50 н.

ПРЕП.

„ФРАНЦБРАНТВАЈН“

као

Лекарија.

По др. Вилијаму Лее'су као проналазачу исте лекарије, употребљује се она против ових болести:

Разних рана и застарелих огреботина, болова од рака, запаљења очију, раслабљења, промрзнутих честица тела, болова зуби, главе, ушију и реуматичних болова, тако је исто ваљано средство за чишћење зуба, које не само светлост зуба чува, него и уесо око зуби снажи, осим тога сваки хрђав задај мдаљује и вкус усавршава.

Цена једне флашице I-ве величине 80 н.
„ „ „ II-ге „ 40 н.

Напутак, како поменуте домаће лекове треба употребљавати, добива се пуз сваку флашицу на мађарском и немачком језику бадава.

Главно стовариште за Нови Сад Ђ. О. Милутиновића, Ј. Петермајера и Е. Дицгена. Беодра: Ф. Сајферта. Карловци: Арсена Нинковића. Вел. Бечкереку: И. Рожа. Вел. Кикинда: М Фулајтара. Хајфелд: Ђоке Телбиза. Ковин: Јована Вебера и Ј. Стојановића. Панчево: Николића и Димитријевића. Крчединца и сива. Земун: браћа Вулко. Тител: Ф. Георгијевића и друг. Вршац: Ст. Мачарија. Сента: Л. Мештера. Сомбор: Стев. Попића. У Рајевом Селу код Ф. Изића, у Падвици код А. Делаведела.

Пешта 26. октобра 1870.

5—12 — ВЕРТЕР и БРАЗАЈ.

ПОЗИВ.

У недељу 31. јануара (12. фебруара) 1871. у два сахата после подне држаће се у мађистратској дворани друга редовна главна скупштина акционара Панчевачке штедионице, у којој на дневни ред долазе ови предмети:

1. Извештај о годишњој радњи завода.
2. Полагање рачуна са извешћем ревизионог одбора.
3. Определење делимка (дивиденде.)
4. Промена устава.

Ван тога спада у делокруг главне скупштине учинити ове изборе:

1. Дирекција, која се састоји из председника, његова заменика и четири директора.
2. Управљајући одбор од 28 чланова.
3. Ревизиони одбор од три члана.

Сва г.г. акционари позивају се дакле овим учтиво, да би на исту главну скупштину доћи изволели. Сваки акционар да би могао у главну скупштину доћи, умољава се да до најдуже 23. јануара (4. фебруара) 1871 у писарници завода у обичним пословним часовима положи своје акције и онда ће добити улазницу за главну скупштину.

Панчево 25. декембра (6. јануара) 1871.

1—3 — **Панчевачка штедионица.**

Властник и издаватељ др. Свет. Милетић. — Одговорни уредник Стеван Поповић. — Српска штампарија дра Јована Субботића у Новом Саду. 1870.